

Project funded by
EUROPEAN UNION

ИЗПОЛЗВАНЕ НА ВЛАЖНИТЕ ЗОНИ

Помагало за ученици

Common borders. Common solutions.

www.blacksea-cbc.net

BIOLEARN-BSB142
Екологично съзнание и поведение за спиране
на замърсяването в значими влажни зони на
Черноморския басейн

ИЗПОЛЗВАНЕ НА ВЛАЖНИТЕ ЗОНИ

Помагало за ученици

Целева аудитория: 16+ години

Областна администрация Енез

Gaziömerbey Mahallesi
Cumhuriyet Meydanı Hükümet Konağı
Enez / Edirne
Телефон: +90 284 811 6006
E-Mail: enezkaymakamligi@gmail.com

Изготвена от

Bilgesu Güngör Tural
Tora Benzeyen

Дизайн

OmaOma Medya ve Yayıncılık
Erden Gümüşçü / Творчески Директор
Emirhan Demirci / Графичен Дизайн

Авторски права

© 2021 Официална публикация на Областна администрация Енез, Република Турция. Всички права запазени. Лицензиран за Европейския съюз при условия.

Текстовете, изображенията и снимките в тази брошура се разпространяват или възпроизвеждат само с изричното съгласие на авторите. Информацията от брошурата може да бъде публикувана с посочване на източника. Отговорност за съдържанието в брошурата носят авторите.

Съвместна Оперативна Програма „Черноморски Басейн 2014-2020“ е съ-финансирана от ЕС чрез Европейски инструмент за съседство и участващите държави: Армения, България, Грузия, Гърция, Молдова, Румъния, Турция и Украйна.

Тази брошура е създадена с финансовата подкрепа на Европейския Съюз. Отговорност за съдържанието на тази публикация носи единствено Областна администрация Енез и по никакъв начин не може да се счита, че отразява вижданията на Европейския съюз.

/ biolearn2

/ BioLearn-BSB-Project
-100523088197753

www.bio-learn.org

СЪДЪРЖАНИЕ

ЗА ПРОЕКТА	6
ИЗПОЛЗВАНЕ НА ВЛАЖНИТЕ ЗОНИ	8
Социално-икономически ползи	9
Въздействие на социално-икономическите дейности върху влажните зони	15
Правни разпоредби за използване на влажните зони	20
БЕЛЕЖКИ	24
ЛИТЕРАТУРА	26

ЗА ПРОЕКТА

Прокътът BIOLEARN (Екологично съзнание и поведение за спиране на замърсяването в значими влажни зони на Черноморския басейн - BSB142), ръководен от Областна администрация Енез, стартира на 01.01.2020 г. в рамките на първата покана за представяне на проектопредложения на „Съвместна оперативна програма „Черноморски басейн 2014-2020“, а национален орган за програмата е Дирекция „Координация по въпросите на Европейския съюз“.

Партньори по проекта са:

1. Областна администрация Енез -Турция
2. Дирекция за националните паркове на Одрин към Регионална Дирекция на Министерство на Горите и Водите – Истанбул, Турция
3. Фондация „Caucasus Environment“, Грузия
4. Сдружение „Агрикола“, Украйна
5. Сдружение „Зелени Балкани – Стара Загора“, България
6. Управление на НП „Делта на Еврос“ и защитени територии на Самотраки, Гърция

Основна цел на проекта е да осигури обмяна на информация и опит между партньорите; обучения, изграждане на капацитети; разработване на общ подход и методика за консервация и образование; организиране на кампании за повишаване на информираността в обществото с цел намаляване на замърсяването в Черно море и ключови влажни зони.

Основните дейности по проекта, който е с продължителност 26 месеца, са:

1. Обособяване на общо 4 центъра за екологично образование и опазване на околната среда, единият от които е на брега на езеро Гала, в които ще се провежда обучение на посетителите и особено учениците. С оборудването на 6-те функциониращи посетителски центъра ще се оформи мрежа от 10 образователни центъра.
2. Провеждане на работни срещи в България и Гърция, обсъждане на примери за успешни практики и

кампании за повишаване на осведомеността по отношение на опазването на влажните зони, споделяне на опит и подготовка на материали за образователните центрове. Участие на учители в семинари за изграждане на капацитети.

3. Организиране на кампании за почистване и предотвратяване на замърсяването във влажните зони.
4. Фотоконкурс и изложба с акцент върху опазването на влажните зони.
5. Организиране на конкурс и изложба за детска рисунка в училищата на тема замърсяването на влажните зони.

Резултати от проекта:

1. Обособени 10 образователни центъра „Спрете замърсяването“ и „Спасете природата“ (включително мобилни) в пет държави, в които ще се провежда екологично образование и дейности свързани с опазването на околната среда и повишаване на осведомеността.
2. Ще бъде изготвен доклад за типа и количеството на отпадъците регистрирани в 5 влажни зони на Черноморския басейн.
3. Ще бъде изготвено ръководство с примери за добри практики, базиращо се на образователни кампании с акцент върху опазването на влажните зони.
4. Ще бъде изготвен комплект от 12 образователни книжки за ученици на тема опазване на влажните зони. Тези книжки ще бъдат разпространявани в Интернет.
5. След преминаване на обучение, 10 души от 2 страни-партньори по проекта ще обучат на свой ред 25 души във всяка страна (общо 125 души), с което ще се постигне устойчивост на образователните дейности в обособените центрове.
6. Ще бъде проведен конкурс за детска рисунка в поне 15 основни и средни училища и ще бъде организирана изложба с наградените от журито картини.
7. Ще бъде проведена изложба на снимки, направени в 5 държави с участието на професионални фотографи. С помощта на мобилния образователен център „Спрете замърсяването“ изложбата ще посети 5 държави.
8. Ще се проведе кампания за почистване на околната среда с участието на 1500 души едновременно в 5 държави.
9. По време на международната конференция, която ще се проведе в Грузия, резултатите от проекта и бъдещите планове за действие ще бъдат представени на обществеността.

За повече информация посетете уебсайта на проекта: www.bio-learn.org

ИЗПОЛЗВАНЕ НА ВЛАЖНИТЕ ЗОНИ

**Човешките селища
на почти всички
места по света са се
развили около
влажни зони и
други водни
ресурси.**

Използване на влажните зони за социално-икономически цели

Влажните зони имат огромно значение за баланса на живите и неживите компоненти в екосистемата. Влажните зони са незаменими природни обекти на нашата планета с роля в съхраняването на водата, хранене на подземните водни ресурси, предотвратяване на наводнения и предоставяне на дом и хранителни вещества за много живи същества.

Тези свойства на влажните зони носят определени социално-икономически ползи и за хората. В продължение на хиляди години човешките общности по целия свят са съществували благодарение на предимствата на влажните зони, които са задоволявали основните нужди на хората, като намиране на храна, развитие на цивилизации и поставяне

основите на днешния свят. Например първите населени места и първите селскостопански дейности в света възникват в близост до влажните зони и плодородната земя около реките Ефрат и Тигър, наречена Месопотамия (днешните земи на Ирак и Сирия). Освен в Месопотамия, човешки селища на почти всички места по света са се развили в близост до влажни зони или други водни ресурси. Подобна е ситуацията и за страните около басейна на Черно море. Столици като Киев и Тбилиси са създадени около плодородните земи близо до големите реки. В този смисъл неслучайно през Токио, Делхи и Шанхай, които са 3-те най-големи града в света, преминават големи реки!

Знаете ли, че?

Влажна зона в равнините на Кафуе в Замбия, която е Национален парк и защитена съгласно Рамсарската конвенция, се превръща в пасище с повече от 250 хиляди говеда всяка година по време на сухия сезон.

**В продължение на хиляди
години човешките
общности по целия свят
безопасно живеят
благодарение на ползите
от влажните зони,
задоволиха техните
основни нужди като
намиране на храна,
развиха цивилизациите и
положиха основите на
днешния свят.**

В миналото отношенията между хората и влажните зони се изчерпвали с използването на тръстиката и дърветата като строителни материали за намиране на подслон и храна чрез улов на животни като риби и птици. С течение на времето тази връзка се развива и влажните зони започват да заемат важна роля в земеделието и животновъдството. Плодородната почва край влажните зони осигурява идеални условия за земеделие и спомага значително за увеличаване на продуктовото разнообразие и количеството на земеделската продукция.

 Голям дял в селскостопанското производство във влажните зони имат оризищата

Социално-икономическата роля на влажните зони днес е подобна. Влажните зони все още играят важна роля в селскостопанските производствени дейности на повечето места по света. Както водата, използвана за напояване, така и плодородната почва около влажните зони предлагат възможности за развитие на тези дейности. Например оризът е един от основните селскостопански продукти, произвеждани във влажните зони. В световен мащаб се произвеждат 750 милиона тона ориз всяка година и по-голямата част от това производство е във влажните зони на гъсто населени страни като Китай и Индия. В допълнение към земеделието, животновъдството е сред най-важните социално-икономически ползи. Влажните зони се използват най-вече за паша на добитък и тези райони предлагат лесни и евтини възможности за храна за животните.

Знаете ли, че?

Приблизително половината от световното население (повече от 3 милиарда души) задоволява основните си нужди от вода от сладководни влажни зони далеч от крайбрежията. Другата половина зависи от ресурсите на подземните води. В някои случаи подпочвените води се захранват благодарение на влажните зони.

Влажните зони все още играят важна роля в селскостопанските производствени дейности на повечето места по света. Както водата, използвана за напояване, така и плодородната структура на почвата около влажните зони предлагат възможности за това производство.

Производството на сол и производството на медицинска глина са сред ползите предоставяни от влажните зони. Езерата с висока концентрация на сол и влажните зони край морския бряг играят важна роля в производството на сол в световен мащаб. Тъй като концентрацията на сол в Черно море е ниска, производството на сол във влажните зони в басейна на Черно море е слабо, за разлика от влажните зони в Средиземноморския басейн, които имат значителен дял в производството на сол. По същия начин производството на медицинска глина от влажни зони е важна социално-икономическа полза. Богатата на минерали почва създава условия за развитие на балнеотуризм.

Въпреки притиворечивото мнение за лова, той е сред социално-икономическите ползи от влажните зони. Ловните дейности са два типа - риболов и лов на птици. Богатата екосистема и биологичното разнообразие на влажните зони позволяват упражняването на тези социално-икономически дейности. Риболовът е важна социално-икономическа дейност, която може да изхрани голяма част от световното население, предоставяйки основни хранителни ресурси. Ловът на птици от своя страна означава лов на местни и мигриращи видове птици при определени правила и ограничения. Проблеми като браконьерството и невъзможността да се идентифицират видовете по време на лов имат отрицателно въздействие върху застрашените видове птици.

Производството на медицинска глина от влажни зони е важна социално-икономическа полза. Богатата минерална структура на почвата привлича голямо внимание към здравния туризъм.

 Влажните зони са богати на риба и аквакултури, с което предоставят важни социално-икономически ползи

Екотуризмът и развлекателните дейности също са сред предимствата. Уникалните природни красоти и биологичното разнообразие на влажните зони осигуряват среда, в която хората могат да релаксират. Особено през последните години влажните зони стават популярни природни зони с все по-голям брой посетители с предварително планирани програми за екотуризм в тези области. Съоръженията за отдых като посетителски центрове, еко пътеки, кули за наблюдение и информационни табели във влажните зони повишават информираността и вниманието на посетителите.

Ефект от социално-икономическите дейности върху влажните зони

Въпреки че влажните зони предлагат различни социално-икономически ползи за милиони хора в световен мащаб, човешките дейности могат да причинят щети на тези природни екосистеми.

Когато тези дейности не са ограничени, регулирани и когато не се предприемат стъпки за намаляване на тяхното въздействие, влажните зони губят своите характеристики или изчезват напълно.

Най-важно въздействие от социално-икономическите дейности имат нарастващото замърсяване на влажните зони, влошаването на качеството на водата, намаляването на нивото на водата и пресушаването на влажните зони. Използването на химически торове в селскостопанските практики, интензивни практики на монокултурно земеделие, изгаряне на стърнища и интензивното животновъдство причиняват засоляване, натрупване на тежки метали и химикали в почвата. Индустриалните дейности край влажните зони и изхвърлянето на производствени отпадъци в

**Въпреки че влажните
зони предлагат
различни социално-
икономически ползи
за милиони хора в
световен мащаб,
човешката дейност
може да причини
щети на тези
естествени
екосистеми.**

тях влошават баланса на киселинността на водата, причиняват влошаване качеството на водата, увреждане на живите същества, обитаващи влажните зони, и ускоряват изчезването на биологичното разнообразие. Цялото това замърсяване вреди и на социално-икономическите ползи, които хората получават от влажните зони. Замърсяването на почвата намалява селскостопанската производителност и прави почвата неплодородна в дългосрочен план. Влошаването на качеството на водата има отрицателен ефект върху селското стопанство и в същото време вреди на ползите от ресурси като риболова. Изобилието от видове риби, които могат да бъдат добивани, намалява.

 Проблемите, застрашаващи влажните зони, причиняват загуба на техните функции или изчезването им.

От друга страна, промените в нивото на водата във влажните зони носят сериозни проблеми. Отнемането на вода от влажните зони за напояване в селското стопанство, язовирите, построени върху реки и потоци, захранващи влажни зони, водят до спадане на нивото на водата в тях, намаляване на площта и пресъхването им напълно. Тези проблеми могат да възникнат в резултат на социално-икономически практики, както и в резултат на планирано пресушаване. С тези практики водното тяло на влажните зони се пресушава чрез отводнителни канали. След това влажната зона се превръща в населено място, индустриална зона или земеделски площи. Това пресушаване, което води до пълно унищожаване на влажната зона, е предимно необратимо.

Най-важните ефекти от социално-икономическите приложения са увеличаване на замърсяването във влажните зони, влошаване на качеството на водата, намаляване на нивото на водата и изсушаване на влажната зона.

Знаете ли, че?

Според индекса на живата планета на Световния фонд за природата (WWF) популациите на сладководните видове са намалели със 76% между 1970 и 2010 г.

Например, езерото Куючук в град Карс в Турция, което е защитено от Рамсарската конвенция от 2009 г., е сполетяно от подобна участ. Езерото Куючук пресъхва напълно след извеждане на вода от езерото за селскостопански дейности, последвано от нередовни валежи. Въпреки че през следващите години се полагат усилия езерото да бъде възстановено с различни консервационни проекти, пълен успех не е постигнат все още. В езерото, което е било важно местообитание за хиляди птици по техния миграционен път, се срещат едва няколко птици през последните години.

Правни разпоредби при използването на влажните зони

Предотвратяването на въздействието на социално-икономическите дейности върху околната среда във влажните зони е възможно само с определени законови разпоредби за опазване на влажните зони. Тези договорености могат да бъдат планове за действие и локални стратегии на правителството в национален мащаб, както и определени ограничения и приложения в международен мащаб.

Социално-икономическите ползи от влажните зони могат да се променят в зависимост от структурата на тези влажни зони. Например, докато една влажна зона предоставя полза за риболова, друга може да бъде полезна по

Превенция на социално-икономическите дейности и техните последици за околната среда във влажните зони са възможни само при определени законови разпоредби за защита на влажните зони.

отношение на селскостопанските дейности. Законодателните мерки, фокусирани върху специфичните характеристики на влажните зони, едновременно допринасят за успеха при прилагането на тези мерки и гарантират устойчивостта на зоните.

В световен мащаб тези законодателни мерки съдържат основни правила и забрани с цел опазване на влажните зони. Накратко включват следните забрани:

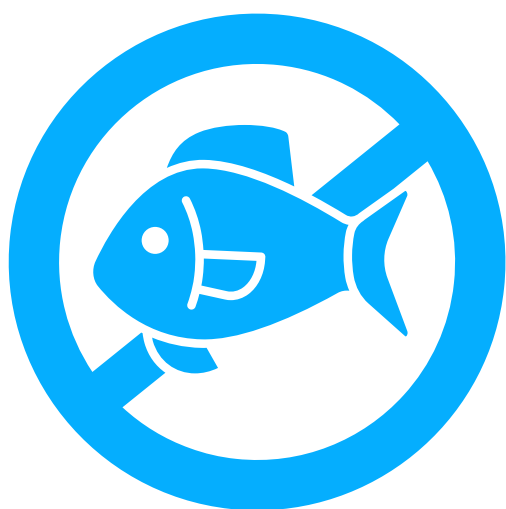
- Конструкции като електроцентрали, пристанища, терминали, промишлени съоръжения не могат да бъдат изградени във влажни зони.
- Минни дейности не могат да се извършват в рамките на влажна зона.

- Отпадъци от всякакъв тип не могат да бъдат изхвърляни във влажни зони.
- Във влажните зони не могат да се предприемат дренажни и пресушаващи дейности, които ще имат отрицателно въздействие върху качеството на водата и нивото на водата.
- Всички видове естествени компоненти, като дървета, тръстика, дюни, не могат да бъдат изрязвани, увреждани и премахвани от влажната зона.
- Дейности като каране на лодки, джетове и канута, които приближават хора до колониите на птици, не могат да се извършват във влажните зони.

В световен мащаб има някои основни правила и забрани в тези законодателства за опазване на влажните зони.

- Всяка растителност във влажната зона, особено тръстиката, не може да бъде изгаряна.
- Тръстиките във влажните зони не могат да бъдат изсичани, освен планирано количество в конкретни срокове посочени в законодателството.
- Ловът е забранен, освен в определени зони и при определени ограничения във влажната зона, живи и неживи компоненти не могат да бъдат събирани.
- Забранен е всякакъв вид риболов, различен от законовите разрешения и ограничения.

БЕЛЕЖКИ

ЛИТЕРАТУРА

Action card ranking (2015). In Global Citizenship In The Classroom A Guide For Teachers. (p. 19). OXFAM.

<https://oxfamilibrary.openrepository.com/handle/10546/620105>

FAOSTAT. (n.d.). Food and Agriculture Organization of the United Nations.

<http://www.fao.org/faostat/en/#data/QC>

Hook, D. D. (1993). Wetlands: History, current status, and future. Environmental Toxicology and Chemistry, 12(12), 2157–2166.

<https://doi.org/10.1002/etc.5620121202>

Issue Tree (2015). In Global Citizenship In The Classroom A Guide For Teachers. (p. 13). OXFAM.

<https://oxfamilibrary.openrepository.com/handle/10546/620105>

Mccartney, Matthew & Rebelo, Lisa-Maria & Senaratna Sellamuttu, Sonali & de Silva, Sanjiv. (2011). Wetlands, Agriculture and Poverty Reduction.

RAMSAR. (2010). Fact Sheet 3 - Wetlands: a global disappearing act.

https://www.ramsar.org/sites/default/files/documents/library/factsheet3_global_disappearing_act_0.pdf

The Economist. (2014, May 8). A second green revolution.

<https://www.economist.com/leaders/2014/05/10/a-second-green-revolution>

Редактор на материала

Областна администрация Енез

Адрес: Gaziömerbey Mahallesi, Cumhuriyet Meydanı

Hükümet Konağı 22700 Enez / Edirne

Тел: +90 284 811 60 06

e-mail: enezkaymakamligi@gmail.com

Website: www.enez.gov.tr

Заглавие на програмата

Съвместна оперативна програма Черноморски басейн 2014-2020

Редактор на материала

Областна администрация Енез

Съвместна Оперативна Програма „Черноморски Басейн 2014-2020“ е съфинансирана от ЕС чрез Европейски инструмент за съседство и участващите държави: Армения, България, Грузия, Гърция, Молдова, Румъния, Турция и Украйна.

Тази публикация е създадена с финансовата подкрепа на Европейския съюз.

Отговорност за съдържанието на тази публикация носи единствено Областна администрация Енез и по никакъв начин не може да се счита, че отразява вижданията на Европейския съюз.

